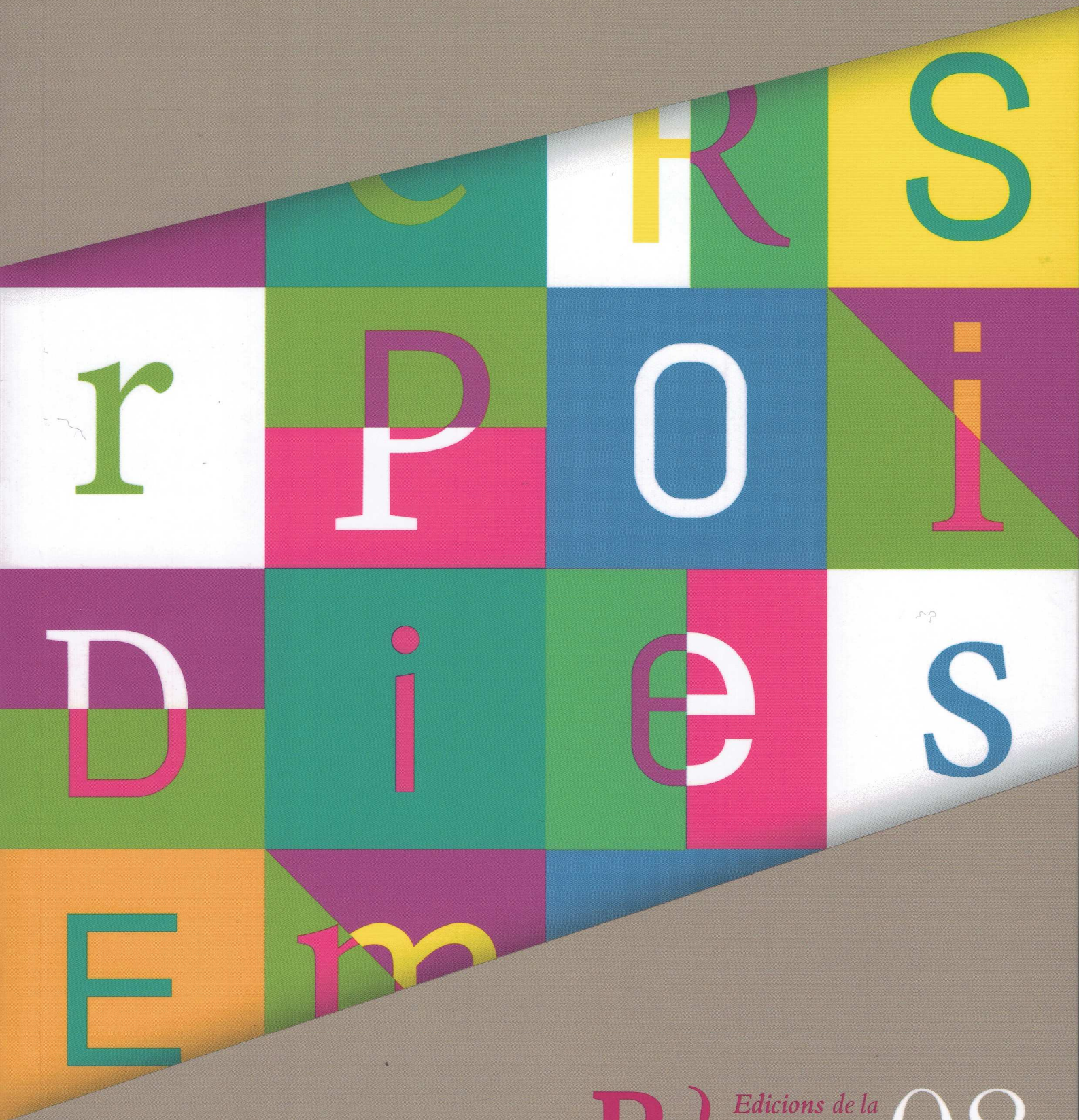

Periodismes

• Coordinat per Francesc Canosa Farran

R } Edicions de la
Revista
de Catalunya 08

ÍNDIX

Agustí Pons: <i>Presentació</i>	7
Francesc Canosa Farran: <i>Sentir les palpitations dels temps</i>	9
Xevi Camprubí: <i>El naixement de la premsa a Catalunya</i>	19
Carles Geli: <i>Una cadena de paper trencada</i>	33
Vicent Partal: <i>La premsa digital: claroscurs de la gran revolució</i>	44
Josep Maria Casasús i Guri: <i>Tants caps tants cànons</i>	53
Julia Guillamon: <i>"No vull, no vull..." El meu cànon del periodisme català</i>	63
Anna Ballbona: <i>Un viatge per la generació d'esmolets refinats</i>	72
Vicenç Villatoro: <i>El periodisme és un gènere (literari?)</i>	81
Enric Marín i Otto: <i>La comunicació i el periodisme de la cultura de masses a l'era de la informació</i>	94
Francesc Burguet Ardiaca: <i>L'objectivitat, l'epidèmia que es transmet via ignorància</i>	107
Marc Argemí Ballbè: <i>En defensa del rumor</i>	120
Joan Maria Morros Cuadras: <i>Llibertat de premsa</i>	133
Francesc-Marc Álvaro: <i>Política i periodisme, valgui la repugnància</i>	143
Karma Peiró: <i>La intel·ligència artificial, salvarà o acabarà amb el periodisme?</i>	154
Josep-Lluís Micó-Sanz: <i>La trans/formació dels periodistes: Professionals de la informació per a la quarta revolució industrial</i>	166
Laura Fanals Gubau: <i>Precarietat laboral, l'amenaça silenciosa del periodisme</i>	177
Anna Teixidor Colomer: <i>"Investigative reporting". De la mobilització gihadista als atemptats del 17-A. Un exemple de cas</i>	190
Anna Sàez Mateu: <i>Petites redaccions, grans històries. La bona salut de la premsa comarcal a Catalunya</i>	200
Antoni Maria Piqué i Albert Sáez: <i>La supervivència? La confiança!</i>	206
Magda Gregori Borrell: <i>Tres generacions de periodistes</i>	220
Mar Bermúdez i Jiménez: <i>Els estudiants de Periodisme: el futur del periodisme</i>	232

El naixement de la premsa a Catalunya

Xevi Camprubí

“**A** 29 de dicho [mes] llegó una faluca de Mecina que llevó de nuevo como el sitio de Viena estava levantado. Ay tres relaciones estampadas del feliz sucesso.” A finals de setembre de l’any 1683, el ciutadà honrat Josep Monfar i Sorts feia aquesta anotació en el seu diari, a través de la qual deixava constància de l’arribada a Barcelona de la notícia que anunciava la victòria que les tropes imperials havien aconseguit a la batalla de Kahlenberg, un esdeveniment que havia tingut lloc disset dies abans i que havia permès l’alliberament de la ciutat de Viena del setge de l’exèrcit turc (X. Camprubí 2018a: 411). L’anotació feta per Monfar permet constatar que, al segle XVII, la informació, molt a pesar de les limitacions de l’època, es difonia amb una certa rapidesa, sobretot gràcies al transport marítim, però també, com veurem, a l’existència d’una xarxa de correu terrestre molt ben articulada (X. Camprubí 2014 i 2019).

De les notes escrites per Monfar, se’n desprèn també que, poc després que la notícia de l’alliberament de Viena arribés a la capital catalana, la informació ja circulava de manera impresa, perquè

la guerra contra els turcs va generar una expectació molt gran arreu d'Europa (M. Infelise 2001: 216), cosa que fou aprofitada pels impressors per mirar de fer-hi negoci. Un altre personatge coetani, el geògraf Josep Aparici, explicava en el seu diari, com ell, consumidor habitual de les notícies que venien de França, s'havia decidit a publicar una relació sobre la victòria imperial del 1683. A Aparici el convencé l'entorn del noble Antoni de Camporrells, per a qui treballava, dins del qual hi havia alguns lectors assidus a les gasetes parisenques. "Aquell any fou quant lo Gran Turch posà lo siti a Viena, capital de l'Imperi, y aquells cavallers que venían a la conversació a casa lo amo, me empenyeren a que recullís totas las gasetas y que formàs en llengua espanyola una relació del siti", explicava (X. Camprubí 2018a: 514). Fins i tot, Aparici assegurava que la seva narració, un cop impresa, havia tingut tant d'èxit que ben aviat se'n va haver de fer una altra edició. "Doní [la relació] a la estampa, que la donavan per 2 sous, y no se'n veren a las mans, que se'n agué de fer otras tantas, tant era lo despaig per Catalunya" (X. Camprubí 2018a: 514).

A tenor del que explicava Josep Aparici, sembla que la notícia de la victòria imperial es va difondre gairebé per tot el país. Això ho constata també el testimoni del pagès Joan Fàbrega de Cererols, nucli pertanyent al municipi de Súria, al Bages, el qual va reflectir en el seu diari la gran expectació que havia causat la batalla de Kahlenberg i la derrota turca. "I arribaren cartes que deien que en aquesta envestida mataren 60 mil moros", va anotar Fàbrega (1999: 36).

Davant de tot això, no resulta menys sorprenent, a ulls d'un lector actual, la declaració que Martí Gelabert, un dels impressors que tenia taller obert a Barcelona a finals del segle XVII, va fer davant d'un jutge, amb la qual corroborava la gran expectació causada per la Gran Guerra Turca i com aquest esdeveniment havia fet créixer la curiositat de la gent per les notícies que arribaven d'Europa. "En temps que lo senyor Emperador [...] tenia la guerra contra lo turch [...] anaven los stampers [...] ab competència [per veure] qui més aviat podia tràurer las gasetas", deia Gelabert (X. Camprubí 2018a:

468). Com es pot veure, en aquell temps ja hi havia corredisses per donar una primícia.

Les paraules de tots aquest testimonis mostren que, molt a pesar de les diferències metodològiques i tecnològiques, l'ofici de periodista ja existia a l'època moderna. Aquell fou, precisament, el moment en què es van posar les bases d'allò que avui en dia en diem premsa de masses, és a dir, la difusió de notícies impreses entre un públic nombrós i heterogeni. Per entendre la gènesi d'aquest fenomen, això no obstant, cal retrocedir encara uns anys enrere.

LA PREMSA VA NÉIXER AMB LA IMPREMTA

La invenció de la impremta de tipus mòbils, a mitjan segle XV, atribuïda habitualment a l'alemany Johannes Gutenberg, va revolucionar completament el sistema de reproducció de documents, totalment artesanal, que s'utilitzava en aquell moment. De manera progressiva, el nou invent va permetre desenvolupar un procés de producció molt més modern, amb unes característiques, com eren el repartiment de tasques, el treball en sèrie i l'alta capacitat productiva, que situaven l'ofici d'impressor molt més a prop d'una activitat de l'era industrial que no pas de la medieval.

La veritable revolució de la impremta, però, no va provenir de la publicació de llibres, sinó més aviat de la producció de tot un ampli ventall d'impresos de poca extensió —coneguts a l'època com a *menuderies*—, que, fet i fet, eren els que asseguraven la supervivència dels tallers. Els fulls solts i altres impresos menors, entre els quals hi havia la premsa, van contribuir al desenvolupament de la societat i van incidir pràcticament en tots els àmbits de l'activitat humana, incloent-hi la comunicació i la circulació de la informació (X. Camprubí 2020).

En aquest context, l'any 1493, el capellà Pere Posa, propietari d'una de les imprentes de Barcelona, va publicar la carta en la qual Cristòfor Colom explicava, a mode de crònica, el seu primer viatge